

**ПОГЛЯДИ НА СУБ'ЄКТНІСНУ СУТНІСТЬ ШКОЛЯРА У МАТЕРІАЛАХ
ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО КОНГРЕСУ**

УДК 159.922.73 – 053.5:37(477)(091)“19”

Олена Галян, кандидат психологічних наук, доцент,
докторант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

**ПОГЛЯДИ НА СУБ'ЄКТНІСНУ СУТНІСТЬ ШКОЛЯРА У МАТЕРІАЛАХ ПЕРШОГО
УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО КОНГРЕСУ**

У статті висвітлено особливості поглядів учасників Першого Українського Педагогічного Конгресу на проблему забезпечення у виховному процесі суб'єктності школяра. Констатовано, що питання розгляду молоді як суб'єкта і об'єкта виховання було дискусійним і не отримало підтримки та включення у програму Конгресу. Водночас акцентовано увагу на тому, що проблема забезпечення суб'єктності особистості школярів стала важливим компонентом дослідницьких проектів доповідачів та предметом дискусій. Виголошені реферати і прийняті постанови та резолюції засвідчили розумінні ролі активності й ініціативності молоді, її діяльного ставлення до процесів націотворення, що, безперечно, відображає суб'єктнісну сутність особистості та є орієнтиром національного виховання.

Ключові слова: Перший Український Педагогічний Конгрес, ідея суб'єктності, суб'єктність, атрибути суб'єктності, суб'єктна сутність школяра, суб'єктнісний контекст виховання.

Літ. 8.

Елена Галян, кандидат психологических наук, доцент,
докторант кафедры общей педагогики и дошкольного образования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

**ВЗГЛЯДЫ НА СУБЪЕКТНОСТУЮ СУЩНОСТЬ ШКОЛЬНИКА В МАТЕРИАЛАХ
ПЕРВОГО УКРАИНСКОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОНГРЕССА**

В статье освещены особенности взглядов участников Первого Украинского Педагогического Конгресса на проблему обеспечения в воспитательном процессе субъектности школьника. Констатировано, что вопрос рассмотрения молодежи как субъекта и объекта воспитания был дискуссионным и не получил поддержки и включения в программу Конгресса. В тоже время акцентировано внимание на том, что проблема обеспечения субъектности личности школьника стала важным компонентом исследовательских проектов докладчиков и предметом дискуссий. Содержание рефератов и принятых постановлений и резолюций показало понимание роли активности и инициативности молодежи, ее деятельного отношения к процессам создания нации, что, безусловно, отражает субъектностную сущность личности и является ориентиром национального воспитания.

Ключевые слова: Первый Украинский Педагогический Конгресс, идея субъектности, субъектность, атрибуты субъектности, субъектная сущность школьника, субъектностный контекст воспитания.

**Olena Halyan, Ph.D (Psychology), Associate Professor,
Doctoral at the Department of General Pedagogy and Preschool Education
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University**

**THE VIEWS ON THE SUBJECTIVE ESSENCE OF PUPIL IN THE MATERIALS
OF THE FIRST UKRAINIAN TEACHERS' CONGRESS**

The article features the peculiarities of views on the problem of subjectiveness of pupil in the educational process presented by the participants of the First Ukrainian Teachers' Congress. It is stated that the issue of consideration of the youth as subjects and the objects of upbringing were controversial and did not get the support and were not included in the program of the Congress. At the same time, the attention was focused on the fact that the issue of pupils' subjectiveness became an important component of research projects and the speakers' debated. The proclaimed reports and the reached decisions and adopted resolutions demonstrated the understanding of the role of activity and initiative of the youth and their active attitude to the nation-building processes, which undoubtedly reflects the subjective essence of personality and is a guideline in the national upbringing.

Keywords: the First Ukrainian Teachers' Congress, the idea of subjectiveness, subjectiveness, the attributes of subjectiveness, the subjective nature of pupil, subjectively-related context of upbringing.

Постановка проблеми. Пошуки засобів, способів та шляхів модернізації шкільної освіти зумовлені потребою створення такої системи навчання і виховання, в умовах якої реалізується основоположний принцип сучасної освітньої системи – принцип суб'єктності. Його втілення відображає специфіку сьогочасної ситуації

суспільного буття, коли у різних сферах життєздійснення особистості діяльний, перетворювальний характер її активності забезпечує поступ, розширення меж пізнання, креативний підхід до розв'язання різного роду завдань, можливості для самореалізації.

Орієнтація сучасної школи на вияв суб'єктної сутності особистості школяра – не тільки вимога часу. Це важлива складова оптимізації освітньої ситуації в цілому, конструктивного підходу до побудови системи педагогічного спілкування, теорії та практики шкільного навчання і виховання. Саме таке бачення позиції школяра у навчально-виховному процесі відповідає основним концептам гуманітарної парадигми. Її спрямованість на вироблення у суб'єкта учіння й виховання власного, ціннісного ставлення до знання і до себе у процесі його засвоєння відповідає розвивальній, особистісній, смислоорієнтованій стратегії організації освітнього середовища.

Однак інтерес до суб'єктності школяра не новомодне віяння часу, а тривала наукова традиція дослідження ролі особи у суспільному, політичному, громадському, націо- та державотворчому процесах, а отже, й підготовки підростаючого покоління до життя у конкретних умовах суспільного буття. Історія генерування ідей про суб'єктність особистості школяра у вітчизняній науковій спадщині актуалізувала наш науково-дослідницький інтерес до матеріалів Першого Українського Педагогічного Конгресу (1935 р.). Адже їх аналіз у площині осмислення суб'єктної сутності школяра може стати частиною доробку у створення вітчизняної педагогіки суб'єктності та забезпечення транспективності знання про школяра як суб'єкта навчання, виховання і розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відтворення інтелектуальної історії вітчизняної освіти не можливе без звернення до основних ідей та постулатів, які стали предметом активного обговорення на Першому Українському Педагогічному Конгресі [4]. Науковий інтерес до цієї культурно-освітньої події пов'язаний з вивченням громадсько-педагогічних ініціатив, які формувалися в Галичині на початку ХХ століття й отримали своє відображення у проголошених тематичних повідомленнях Д. Герцюк [2], основними підходами до формування цілісної концепції національного виховання Т. Завгородня, О. Драпак, Б. Козак [3], Б. Ступарик [6], аналізом провідних ідей, які стали орієнтиром у визначенні завдань виховання під сучасну пору М. Чепіль [7]. Досліджуючи історіографію розвитку педагогічної науки у дослідженнях Західного

регіону України першої третини ХХ століття, науковці не оминають увагою цей освітній форум І. Стражнікова [5], який “дав незвичайно багато цікавого, повчального й цінного матеріалу з виховної ділянки” [4, 1].

Не тільки дослідники історії педагогіки опрацьовують основні ідеї конгресу, відзначаючи “його багатогранність і небуденну історичну значущість” [5, 295]. Тематика окремих рефератів стає предметом ґрунтовного аналізу філософів Н. Гапон [1].

Відаючи належне ідеям українотворення у контексті українознавчої концепції виховання, проголошеним на Першому Українському Педагогічному Конгресі, акцентуємо увагу й на розумінні ролі активності й ініціативності молоді у розбудові громадянського суспільства, що визначає її діяльне ставлення до процесів державотворення й, безперечно, відкриває перспективи для дослідження ідеї суб'єктності особистості.

Утвердження у науковому дискурсі категорії “суб'єктність” детермінує виникнення низки питань, пов'язаних з онтологічним (природа, закономірності існування та процес еволюції) і феноменологічним (сутність, інтерпретація, суб'єктне розуміння) аналізом її статусу Є. Шиянов, С. Бобришов [8]. У зв'язку з цим вважаємо актуальним пошук витоків розвитку ідеї суб'єктності особистості школяра в основних позиціях, які були предметом обговорення на Першому Українському Педагогічному Конгресі та відображали тогочасне розуміння необхідності її забезпечення у системі виховної взаємодії, що і стало **метою статті**.

Виклад основного матеріалу. Підготовка і проведення Першого Українського Педагогічного Конгресу (1935 р., м. Львів) має складну історію. Вона пов'язана з конкретно-історичними подіями початку ХХ століття, основними проблемами розвитку вітчизняного (національного) освітнього простору та дискусіями, які розгорнулися навколо актуальних питань становлення українського шкільництва, а особливо національного виховання молоді. Потреба у визначенні його стратегії, її наукового обґрунтування та конкретного втілення у тогочасних умовах була ініційована Товариством “Рідна школа”. В інавгураційній промові на першому пленарному засіданні Українського Педагогічного Конгресу (2 листопада 1935 р.) проф. І. Галушинський так окреслив його завдання: “устійнити виховання нашої молоді” [4, 24] та висловив надію, що “його учасники, розуміючи вагу часу та свої завдання, вживуть усіх своїх моральних та інтелектуальних

**ПОГЛЯДИ НА СУБ'ЄКТНІСНУ СУТНІСТЬ ШКОЛЯРА У МАТЕРІАЛАХ
ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО КОНГРЕСУ**

сил, усіх своїх здібностей, щоб намітити напрямні національного виховання” [4, 25]. Враховуючи пріоритет означених питань, водночас констатуємо, що вони не розглядалися у відриві від розуміння важливості забезпечення активної позиції вихованців у ставленні до вимог та зразків поведінки, потреб української суспільності.

Ідея проведення “Шкільного Конгресу” зародилася ще у 1914 році, але не була втілена у зв'язку з початком Першої світової війни – “воєнної бурі”, як її назвав головуючий на першому засіданні ініціативного комітету Педагогічного Конгресу 7 лютого 1931 року д-р О. Макарушка. Зважаючи на велику перерву у роботі над тематикою рефератів, їх назви та зміст вирішено було детально обговорити, передискутувати та апробувати, а окремі “призначити евентуально на контрреферати” [4, 5]. Те, що сам Конгрес відбувся лише 2 – 3 листопада 1935 року вказує на відповідальний підхід її організаторів до відбору проблемних, дискусійних тем науково-практичного спрямування, які б охопили усі аспекти теорії і практики виховання.

Тривалий етап обговорення актуальних тем, створення “Комісії для устійнення рефератів” відображає пошук такого кола питань, які б забезпечили цілісне бачення особливостей організації національного виховання молоді. Сама вона (молодь) розглядалась з позиції суб'єкта і об'єкта виховання. Зокрема на черговому засіданні рефератової комісії – 20 квітня 1931 року – була розглянута можливість виступу С. Левицького з рефератом “Молодь як суб'єкт і об'єкт виховання” [4, 11]. На жаль, після тривалої перерви засідання ініціативної групи продовжилися тільки у травні 1934 року. І як засвідчує історія, у подальшій роботі питання суб'єктності молоді окремо не розглядалися. Однак у виголошених рефератах увага до її активності у виховному процесі відтворює прогресивність поглядів педагогів і громадських діячів минулого століття до тих питань, які постають на сучасному етапі становлення шкільної системи як найбільш актуальні – навчання і виховання особистості, здатної бути творцем себе, перетворювати навколишню дійсність, бути вільною у зроблених виборах і відповідальною за них, реалізовувати особистісні ресурси у відповідному розвивальному середовищі, включатися у діяльність, що сприяє смислотворенню тощо. Отже, саме у минулому столітті цілісно оформилася ідея суб'єктності (загалом) та була екстрапольована на розвиток суб'єктності школяра.

Зупинимось на змісті тих рефератів, в яких презентовано, іноді тільки позначено, погляди на активну природу особистості, потребу розвитку її суб'єктності. Зміст цього поняття, на нашу думку, охоплює смислове поле індивідуального сприймання, розуміння, прийняття й оптимізації (трансформації) особистістю світу, життя (буття загалом) та себе, яке (поле) водночас є – з одного боку – особистісним (а також суспільним, культурним) резервом (диспозицією, можливістю), а з іншого – інтенційною спроможністю та іманентною здатністю тут і зараз опредмечуватися, екстеріоризуватися, індивідуалізуватися, втілюватися в природному та культурному бутті людства. (Зважаючи на те, що категорія “суб'єктність” у той час ще не використовувалася, її маркерами у текстах рефератів для нас стали слова та їх синоніми, що втілювали уявлення про самостійність, ініціативність, креативність, відповідальність та свободу, а також вказівки на врахування у виховній діяльності активності школяра, його потенційних та інтенційних проявів).

У рефераті С. Балея “Психологія характеру” наголошується на важливості аналізу проявів особистості не тільки з точки зору її поведінкових стратегій, але й з урахуванням внутрішніх мотивів, наставлень, інтенцій. Автор відзначає важливу роль виховання і самовиховання у формуванні характеру та окреслює смислове поле його розуміння у структурі особистості. Виходячи з проаналізованих ним буденних (життєвих) підходів до з'ясування сутності цього феномену, можна зробити висновок про наявність в них суб'єктнісної складової оцінки характерологічних властивостей людини. С. Балеєм заявляється у цьому контексті “розуміння характеру як здатності до самоконтролі, до підчинення своєї волі раціональним принципам” [4, 5]. Однак таке бачення можливе в його інтерпретації лише за умови “природної відпорності..., гранітності самого ядра психічної конструкції” [4, 6], що вказує на вплив зовнішніх і внутрішніх чинників у становленні базових основ особистості та гіпотетично передбачає наявність активного початку у виробленні власної системи ставлень людини до суспільства, інших людей, самої себе. З наукової точки зору, характер, за С. Балеєм, розглядається у контексті понять “особи” і “особовості” (їх взаємозв'язок у різних наукових концепціях, як він вказує, відрізняється), і краще не в єдності й цілісності (не відкидаючи цього), а з позиції формування конкретних рис за допомогою спеціально розробленої програми для різних вікових періодів. Окреслене дає підстави

стверджувати, що висловлені С. Балеєм тези позначили проблемність дефініції характеру, водночас визначали важливі моменти співпраці педагогів і психологів на шляху реалізації цілей виховання. Представлені ним експериментальні методики і підходи до формування рис характеру засвідчили необхідність не тільки ознайомлення з вимогами суспільства до особистості, а й її активне залучення до привласнення загально визнаних норм, вироблення ціннісно-смыслового ставлення до них.

У дискусії щодо виголошених тез підтримав ідею суб'єктності д-р М. Скорик. Він висловився про те, що “молодь хоче жити своїм життям і творити нове життя” [4, 198], а отже, здатна оцінити власні потреби та можливості їх реалізації, тобто бути суб'єктом виховання, ініціативним, самостійним, відповідальним. Інші учасники дискусії висловилися за актуальність піднятих питань та необхідність їх подальшого вивчення, конкретизації зусиль виховників у становленні рис характеру молоді, місця в них різних методів виховання.

Психологічна тематика була продовжена у рефераті В. Метельського “Спроба психічної характеристики української дитини” [4, 192 – 194]. На основі емпіричного дослідження психічних функцій ним встановлено відмінності у когнітивних процесах дітей різних регіонів Західної України. Відтак зроблено висновок про важливість “побудови нової життєздатної школи, пристосованої до психіки української дитини, але з яким поглядом на потреби сучасного життя й його вимог” [4, 194]. По суті, у доповіді визначено потребу диференціації та індивідуалізації навчання, що ґрунтується на врахуванні “психічних спроможностей людини” (вроджених диспозицій), за словами автора, а також зовнішніх обставин. Цей факт відображає, у нашому баченні, актуальність сприймання школяра як суб'єкта навчання й розвитку. Водночас підхід до побудови навчального процесу для дітей з різними типами психічних структур, запропонований у рефераті, далекий від науковості. Висловлені ж В. Метельським зауваги щодо важливості для виховника знати ідеал виховання і людський матеріал, розглядаємо як спробу визначити головні завдання у процесі організації педагогічної взаємодії – об'єктивна оцінка можливостей дитини для максимального розкриття її потенціалу.

У контексті предмету нашого дослідження – суб'єктності особистості школяра – викликає інтерес реферат Я. Яреми “Українська духовність в її культурно-історичних виявах” [4, 17 – 84]. Актуальність проголошених положень не

викликала сумнівів, позаяк в них знайшли відображення підвалини національного виховання молоді. Адже автором були чітко структуровані ознаки української духовності та визначені основні завдання школи у соціалізації молоді на засадах української ментальності. Історія, будучи “вчителькою життя”, у баченні Я. Яреми, сприяє самопізнанню та відкриває “головні напрямні для виховання дальших поколінь” [4, 17].

Однак звернемося до поняття “духовність”. Як зазначає Н.П. Гапон [1], духовність можна пов'язувати зі зрілістю, мудрістю, коли через випробування людина здобуває життєвий досвід та глибоке розуміння буття, а отже, є суб'єктом пізнання, волі і дії. Окреслені Я. Яремою дихотомічні ознаки ментальності не окремого суб'єкта, а народу як суб'єкта – соціальної психіки, містять вказівки на суб'єктні прояви, в яких закладено внутрішньо зумовлені та зовнішньо детерміновані паттерни поведінки, дій, ставлень, сприйняття світу та себе в ньому. На жаль, зроблені автором висновки, були не на користь суб'єктності українського народу. На це є об'єктивні підстави – тривала історія пригноблення українськості, підпорядкованість, що не могло не позначитися на українській духовності. Однак не менш важливою є й історія боротьби українського народу за власну державу, школу, мову, духовні традиції, що не можна розглядати поза суб'єктністю.

Очевидно, що проголошені положення відкривали перспективи для якісних змін в освітньо-виховній діяльності навчальних закладів, де національне виховання сприяло б розвитку суб'єктності особистості. Саме на це звернув увагу в дискусії над рефератом С. Шах. Інтроверсійність, яка була розглянута як домінуючий психомеханізм, потребувала урівноваження з екстраверсією. С. Шах стверджував, що “це для нашої теперішньої молоді не буде навіть ніякою новістю, бо молодь сама вже вирішила цю проблему – в напрямі екстраверсійнім” [4, 202], адже, на думку Я. Яреми, зовнішній і внутрішній поступи один від одного залежні, гармонійно доповнюються і роблять людську істоту цілісною, повновартісною.

Важливі засади розвитку суб'єктності були розкриті у рефераті Я. Кузьміва “Напрямні національного виховання” [4, 181 – 184, 222 – 223]. Визначені ним етапи виховання, яскраво демонструють розуміння потреби не тільки сприяти засвоєнню дитиною культурних вартостей, а й актуалізацію її здатності виявляти при цьому активність. Йдеться про необхідність дати дитині можливість розуміти й користуватися

готовими “культурними добрими”, що їх витворили попередні покоління, водночас, культивує в ній потребу, самій творити нове. Отже, розумова активність дитини у засвоєнні цінностей виховання поєднувалася, в баченні автора, з проявом творчого ставлення до дійсності. Суб'єктнісний контекст виховання конкретної особи Я. Кузьмів пов'язує з основами національного виховання, адже людина не існує поза суспільним буттям. Зокрема, він вказує: “коли усвідомимо собі, що йде тут про витворення нового типу людини, – типу, що вивінуваний у максимум побажаних, корисних (фізичних і психічних) прикмет, людини, що кормиться дорібок минулих поколінь, що свідомо свого духовного зв'язку з ними, людини, що творчим зусиллям помножує й поглиблює національну культуру і вносить її цінності у всесвітню культурну скарбницю, – тоді буде ясно, що національне виховання у своїй найглибшій суті – це творення і безупинне досконалення нації” [4, 183]. Як бачимо, визначена змістова складова виховання відображає декілька атрибутів суб'єктності – ініціативність, креативність, самостійність, що об'єднані системоутворювальною одиницею – активністю. Як і В. Метельський, і Я. Ярема, Я. Кузьмів особливу увагу звертає на використання адекватних методів, які відповідають психічним особливостям дитини, а отже, можуть бути адекватними її інтенціям та здатностям.

Резолюції і постанови Першого Українського Педагогічного Конгресу не оминули питання суб'єктності особистості, які були предметом окремих повідомлень. Зокрема усфері суспільного виховання було визначено, що “розвиткова тенденція теперішньої доби домагається від виховників української молоді, щоб пробуджували й плекали в неї ті психічні диспозиції, які є основою зовнішньої активності” [4, 227 – 228]. У справі духового виховання було визначено необхідність підведення психологічного підґрунтя під систему впливів на дитину, запровадження інституції шкільного психолога для шкіл “Рідної школи”, ведення індивідуальних карт з характеристикою основних рис дітей. Цей аспект визначив важливість психолого-педагогічного погляду на особистість, що розвивається, навчається й виховується, для максимального розкриття її суб'єктної природи, де вихователь “пробуджує” суб'єктність особистості вихованця. Отже, здатність реалізувати себе, бути агентом власного життя і діяльності були визначені актуальними завданнями тогочасного виховання, але не втратили актуальності до тепер.

Висновки. Проведення Першого Українського Педагогічного Конгресу стало визначною подією для освітянської громади, що прагнула відродити українську національну школу, визначити стратегічні завдання виховання молоді на засадах українських традицій, української духовості. Виголошуючи основні ідеї теорії і практики національного виховання, його учасники виявили інтерес до питань залучення самої молоді у цей процес, врахування психологічної складової у розробці оптимальних програм виховання, необхідності реалізувати диференційований та індивідуалізований підхід до вихованців, активної співпраці у цих процесах виховників і психологів.

Зміст проголошених рефератів та аналіз дискусій над ними дає підстави стверджувати, що питання суб'єктності особистості школярів окремо не розглядалися, але стали важливим компонентом дослідницьких проєктів доповідачів. Адже вивчаючи українську історію, роль особистості в ній, визначаючи на основі цього перспективні завдання та напрямні національного виховання, не можливо оминати питання творення і самотворення нації, здатної захищати свої культурні вартості. У таких умовах увага до суб'єктнісної сутності особистості молоді видається нам особливо актуальною.

Перспективою наукової розвідки стане вивчення суспільно-політичних та організаційно-педагогічних детермінант розвитку ідеї суб'єктності особистості школяра у вітчизняному педагогічному дискурсі ХХ століття.

1. Гапон Н.П. *Історіософські погляди Якіма Яреми в праці “Українська духовість у її культурно-історичних виявах”* / Н.П. Гапон // *Військово-науковий вісник Академії Сухопутних військ імені Петра Сагайдачного*. – 2012. – Випуск 18. – С. 126 – 136.

2. Герцюк Д. *На шляху до першого Українського педагогічного конгресу у Львові: громадсько-педагогічні ініціативи в Галичині наприкінці ХІХ – у першій третині ХХ століття* / Д. Герцюк // *Другий український педагогічний конгрес: зб. матер. конгресу*. – Львів: ТЗоВ Камула, 2006. – С. 53 – 54.

3. Завгородня Т.К. *Перший Український Педагогічний З'їзд у Львові і питання розвитку теорії виховання* / Т.К. Завгородня, О.Л. Драпак, Б.З. Козак // *Перший Український Педагогічний Конгрес і сучасність: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції*. – Івано-Франківськ: Прикарпатський університет імені Василя Стефаника, 1995. – С. 21 – 23.

4. *Перший Український Педагогічний Конгрес. 1935. – [2-е вид., доп.]*. – Львів: СПОЛОМ, 2005. – 244 с.

5. Стражнікова І.В. *Історіографія розвитку*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

педагогічної науки у дослідженнях Західного регіону України (друга половина XX – початок XXI століття): дис... д-ра пед. наук: 13.00.01 / І.В. Стражнікова; Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2015. – 608 с.

6. Ступарик Б. Перший педагогічний конгрес у Львові / Б. Ступарик // Товариство “Рідна школа”: історія і сучасність: наук. альманах; упор. і ред. Д. Герцюк, С. Ярема. – Львів: Вид-во Львів. край. т-ва “Рідна школа”, 2001. – Ч. 1. – С. 150 – 159.

7. Чепіль М.М. Провідні ідеї Першого українського педагогічного конгресу і завдання сучасного виховання / М.М. Чепіль // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – № 1. – С. 309 – 318.

8. Шиянов Е.Н. Взаимосвязь онтологического и феноменологического подходов в теоретико-педагогическом исследовании / Е.Н. Шиянов, С.В. Бобрышов // Педагогика. – 2006. – №6. – С. 10 – 19.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2016

УДК 37.08:37.037

Валентина Танська, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри зоології, біологічного моніторингу і охорони природи
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті проаналізовано різні підходи до вивчення проблеми підготовки майбутнього вчителя початкових класів. Розглянуто особливості формування екологічної компетентності учнів молодшого шкільного віку засобами різних навчальних предметів. Основні результати дослідження впроваджено у навчальний процес.

Ключові слова: підготовка майбутнього вчителя, екологічна освіта, екологічна компетентність.
Літ. 6.

Валентина Танская, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры зоологии, биологического мониторинга и охраны природы
Житомирского государственного университета имени Ивана Франко

ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ К ФОРМИРОВАНИЮ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В работе проанализировано разные подходы к изучению проблеме подготовке будущего учителя начальных классов. Рассмотрено особенности формирования экологической компетентности учеников младшего школьного возраста на разных учебных предметах. Основные результаты исследования внедрены в учебный процесс.

Ключевые слова: подготовка будущего учителя, экологическое образование, экологическая компетентность.

Valentyna Tanska, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor at the Department of Zoology,
Biology Monitoring and Protection of Nature
Zhytomyr Ivan Franko State University

THE PREPARATION OF THE FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHER FOR THE FORMATION OF THE ECOLOGICAL COMPETENCE OF THE ELEMENTARY SCHOOL PUPILS

The article analyzes the different approaches to the studying of the problem of the preparation of a future elementary school teacher and examines the peculiarities of the formation of ecological competence of elementary school pupils by using the different educational disciplines. Main results of the research have been implemented in the learning process.

Keywords: the preparation of a future teacher, an ecological education, an ecological competence.

Актуальність проблеми та аналіз останніх публікацій і досліджень. Розвиток вищої освіти України в сучасних умовах вимагає переосмислення організації і побудови навчальних занять, співвідношення між ними, їх роль у формуванні професійних компетентностей студентів. Загально визнано, що завдання підготовки професіонала нового типу, який поєднує в собі моральність і культуру, освіченість, уміння рефлексивно оцінювати свою діяльність і перебудувати стратегію в змінюваних ситуаціях,